

**Protokół z I posiedzenia Zespołu do Spraw Romskich
Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych
Warszawa, 6 czerwca 2008 r.**

Część wstępna

W dniu 6 czerwca 2008 r. w Warszawie odbyło się inauguracyjne posiedzenie Zespołu do Spraw Romskich Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, zwanego dalej „Zespołem”. Lista obecności w załączeniu.

Posiedzenie Zespołu otworzył Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji Pan Tomasz Siemoniak, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej. Powitał zebranych oraz poinformował, że Współprzewodniczący Komisji Wspólnej pełnią cykliczne dyżury, w trakcie których chętnie spotkają się z członkami Zespołu.

Dalszą część spotkania poprowadzili przedstawiciele mniejszości romskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Pan Roman Chojnacki oraz Pan Robert Bladycz.

Porządek obrad

Zespół do Spraw Romskich przyjął następujący porządek obrad.

1. Prezentacja członków Zespołu do Spraw Romskich (dotychczasowe doświadczenie, cele pracy w Zespole).
2. Identyfikacja problemów, którymi do końca roku powinien się zająć Zespół.
3. Problem subwencji oświatowej, prezentacja materiału wypracowanego podczas dolnośląskich warsztatów dla asystentów edukacji romskiej i nauczycieli wspomagających edukację romską.
4. Sprawy różne.

Ad 2.

Pan Roman Chojnacki poprosił liderów romskich, aby przedstawili problemy, z którymi spotykają się w swojej codziennej pracy oraz zidentyfikowali dziedziny, które powinny zostać omówione na forum Zespołu do Spraw Romskich.

Pani Ewa Krzyżanowska zwróciła uwagę, że Romowie często spotykają się przypadkami niechęci oraz złego traktowania, między innymi ze względu na obarczone stereotypami postrzeganie Romów. Zauważyła, że warto zwrócić szczególną uwagę na trudności, z jakimi spotykają się Romowie w kontaktach z urzędnikami.

Pan Karol Gierliński przedstawił kilka przypadków nieprawidłowości w traktowaniu Romów w życiu publicznym. Wspomniał między innymi o Urzędach Pracy, które kierują bezrobotnych Romów do prac, które są niezgodne z tradycją romską (np. sprzątanie ulic). Wśród problemów wymienił także kwestię trudności związanych z uzyskaniem potwierdzenia obywatelstwa polskiego przez polskich Romów od lat przebywających za granicą. Omówił także sprawę brutalnego zatrzymania w marcu br. przez policjantów Komendy Rejonowej Policji w Warszawie kilku Romów podejrzanych o popełnienie na szkodę osób starszych oszustw oraz uniemożliwianie przez funkcjonariuszy Policji kontaktów podejrzanych z osobami bliskimi.

Pan Tadeusz Winczewski zwrócił uwagę na trudności związane z przepływem informacji pomiędzy organizacjami romskimi w całej Polsce.

Pan Stanisław Stankiewicz zwrócił uwagę, że należałoby wypracować strategię działania oraz harmonogram prac Zespołu do Spraw Romskich. Zidentyfikował następujące kwestie warte omówienia na forum Zespołu: sytuacja Romów w Polsce, analiza efektów *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*, kwestia nowelizacji ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie, uczestnictwo Romów w tzw. „komponencie romskim” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, problemy edukacyjne Romów, współpraca mniejszości romskiej z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi.

Pan Janusz Kamiński podjął temat wysokiego wskaźnika bezrobocia występującego wśród Romów. Zauważył, że dzięki działaniom podejmowanym przez takie podmioty, jak założone w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL Centrum Aktywizacji Zawodowej Romów w Tarnowie, dostrzegalny jest proces aktywizacji zawodowej społeczności romskiej. Pan Janusz Kamiński poruszył również temat tzw. „klas romskich” w szkole podstawowej w Maszkowicach. Stwierdził, że klasy te powinny ulec likwidacji, a dzieci romskie włączone do nauki w ogólnodostępnych klasach integracyjnych. Sytuacja Romów w szkole jest złożona, a jej rozwiązanie wymaga współpracy dyrekcji szkoły, jednostek samorządu terytorialnego, przedstawicieli administracji rządowej oraz społeczności romskiej. Wyraził satysfakcję, że problemem tym zainteresował się między innymi Wojewoda Małopolski. Podkreślił jednocześnie, że *casus* Maszkowic nie jest jedyny – „klasy romskie” występują

również w innych miejscowościach na terenie kraju. Forma edukacji oparta na tworzeniu „klas romskich” nie spełniła swojego zadania oraz nie przyniosła spodziewanych efektów, pogłębiła natomiast istniejący dystans społeczny wobec Romów. Zaznaczył, że duży nacisk powinien być położony na edukację przedszkolną i wczesnoszkolną dzieci romskich. Dodał, że problemy Romów często wynikają z silnie zakorzonego negatywnego stereotypu tej społeczności. Przedstawił działania, które podjęło Centrum Aktywizacji Zawodowej Romów w Tarnowie (szkolenia dla osób pracujących z Romami) w celu zmiany tego stanu rzeczy. Pan Janusz Kamiński poruszył także kwestię uruchomienia naboru wniosków w ramach „komponentu romskiego” PO KL. Zauważył, że organizacje romskie mogą mieć trudności z wypełnieniem aplikacji w Generatorze Wniosków Aplikacyjnych.

Pan Robert Bładysz wystąpił z propozycją przedstawienia przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji informacji na temat „klas romskich” na forum Zespołu do Spraw Romskich.

Pani Sylwia Maroń zwróciła uwagę, że wśród problemów edukacyjnych należy wskazać bezzasadne kierowanie dzieci romskich do szkół specjalnych. Poinformowała, że dzieci romskie przechodzące badania diagnostyczne dokonywane przez poradnię psychologiczno-pedagogicznej, badane są testem ogólnym, bez uwzględniania faktu, że mogą one nie rozumieć poleceń w języku polskim, w konsekwencji czego orzekane jest wobec nich umieszczenie w szkołach specjalnych. Aby przeciwdziałać tej sytuacji, należy domagać się od pedagogów stosowania testów dla dzieci dwujęzycznych.

Pan Janusz Kopacz nawiązał do kwestii przyznawania oraz potwierdzania obywatelstwa polskiego Romom, którzy w okresie PRL zdecydowali się na emigrację. Zwrócił uwagę, że istnieją problemy z uzyskaniem informacji dotyczących procedury uzyskania obywatelstwa.

Odnosząc do wypowiedzi przedmówcy Pan Stanisław Stankiewicz wyjaśnił, że w latach 60. ubiegłego wieku wielu Romów wysiedlono z Polski. Większość z nich nie posiada dokumentów potwierdzających tożsamość, nie potrafią również udokumentować posiadania narodowości polskiej. Wobec powyższego, zwrócił się z pytaniem, jaka jest możliwość rozwiązania tego problemu. Ponadto, odnosząc się do słów Pana Janusza Kamińskiego, Pan Stanisław Stankiewicz podkreślił, że w przypadku podjęcia decyzji o likwidacji „klas romskich” konieczne jest wypracowanie rozwiązań i programów nauki dzieci pochodzenia romskiego. Zauważył również, że w programach nauczania powinny znaleźć się informacje dotyczące mniejszości narodowych i etnicznych.

Pan Zbigniew Szubert wystąpił z propozycją, aby rozpatrzyć możliwość organizacji spotkań Zespołu do Spraw Romskich również poza Warszawą, w miejscowościach, gdzie zogniskowane są problemy społeczności romskiej lub gdzie istnieje potrzeba interwencji. Ponadto, stwierdził, że warto zastanowić się nad wyłonieniem w ramach Zespołu komisji składającej się z kilku osób, która prowadziłyby monitoring realizacji zadań w ramach *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*. Wystąpił także z propozycją zorganizowania szkoleń dla osób zarządzających romskimi organizacjami pozarządowymi.

Pani Ewa Krzyżanowska podkreśliła, że ważne jest organizowanie spotkań społeczności romskiej z przedstawicielami władz samorządowych.

Pani Małgorzata Różycka zachęciła Romów do zgłaszania propozycji organizowania spotkań z przedstawicielami władz rządowych i samorządowych.

Pan Janusz Kamiński, przychylając się do propozycji Pana Zbigniew Szuberta, zauważył, że monitoring zadań otrzymujących dofinansowanie ze środków *Programu* prowadzony był przez organizacje romskie podczas realizacji *Pilotażowego programu rządowego na rzecz społeczności romskiej w województwie małopolskim na lata 2001-2003*, co było dobrą praktyką przynoszącą wymierne efekty.

Ponadto, Pan Janusz Kamiński podjął temat nierównego traktowania społeczności romskiej na rynku pracy oraz braku przychylności pracodawców w stosunku do Romów. Jako jeden z przykładów podał kierowanie Romów do prac interwencyjnych za wynagrodzenie w wysokości 250 zł miesięcznie.

Pani Małgorzata Różycka wyjaśniła, że wynagrodzenie w wysokości 250 zł za wykonywanie prac społecznie użytecznych jest wypłacane za pracę świadczoną przez 40 godzin w miesiącu.

Pan Karol Gierliński poruszył temat konieczności usamodzielnienia gospodarczego Romów. Poinformował także, że wśród Romów są osoby, które, mimo iż nie posiadają wykształcenia, są specjalistami w różnych dziedzinach. Jako przykład podał osobę Pana Miklosza Czureji, muzyka, wirtuoza skrzypiec, który, zgodnie z obowiązującym prawem, nie posiada uprawnień dydaktycznych. Nawiązał do rozwiązań sprzed lat, kiedy wydawano tzw. „mistrzostwo w sztuce” dla ludzi szczególnie uzdolnionych i z dużym dorobkiem artystycznym, dające między innymi możliwość wykonywania zawodu nauczyciela w danej dziedzinie artystycznej.

Pan Edward Sabo zwrócił uwagę, że w procesie edukacji młodych Romów powinno zostać uwzględnione, iż tradycyjne zawody romskie nie są obecnie konkurencyjne na rynku

pracy. A zatem, mając na uwadze zmiany zapotrzebowania na rynku pracy, ważne jest wspieranie przekwalifikowania zawodowego Romów.

Pan Stanisław Stankiewicz poprosił o uściślenie roli oraz zakresu spraw, jakimi będzie zajmował się Zespół do Spraw Romskich.

Pan Tomasz Siemoniak poinformował, że sprawy poruszane podczas posiedzeń Zespołu do Spraw Romskich powinny być traktowane szeroko, a posiedzenia Zespołu mają służyć podejmowaniu prób wypracowania rozwiązań problemów, z jakimi spotykają się Romowie w Polsce. Rolą strony rządowej biorącej udział w posiedzeniach Zespołu jest świadczenie pomocy w przewycięzaniu kwestii problemowych, a gdy zajdzie taka potrzeba, również podejmowania interwencji. Jednocześnie Pan Tomasz Siemoniak podkreślił, że Zespół do Spraw Romskich ma stanowić forum stałego dialogu pomiędzy przedstawicielami społeczności romskiej oraz reprezentantami administracji rządowej. Zwrócił uwagę, że z wypowiedzi liderów romskich wynika, iż można zidentyfikować cztery podstawowe zagadnienia, którymi w najbliższej przyszłości powinien zająć się Zespół:

1. stan realizacji oraz efektywność *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*,
2. dyskryminacja Romów w życiu publicznym,
3. problemy edukacyjne mniejszości romskiej,
4. przeciwdziałanie bezrobociu i wykluczeniu z rynku pracy.

Pan Tomasz Siemoniak zauważył jednocześnie, że Zespół powinien wypracować tryb oraz harmonogram pracy. Wspomniał również, że stronie rządowej zależy, aby Pełnomocnicy Wojewodów do Spraw Mniejszości Narodowych i Etnicznych byli osobami „pierwszego kontaktu” dla Romów, ściśle z nimi współpracującymi i pomagającymi w rozwiązywaniu problemów.

Pan Artur Jabłoński nadmienił, że problemy społeczności romskiej w wielu zakresach są zbieżne z problemami, z jakimi spotykała się w przeszłości oraz nadal spotyka społeczność posługująca się językiem kaszubskim. Wśród zagadnień, które wymagały wypracowania rozwiązań wymienił między innymi kwestie edukacyjne oraz problem udziału w życiu publicznym. Poinformował także o projekcie stworzenia wspólnego dla wszystkich mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym programu w Telewizji Polskiej. Zachęcał również, aby Zespół do Spraw Romskich wykorzystał rozwiązania wypracowane na gruncie Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, między innymi przygotowanie harmonogramu prac Zespołu.

Ad 3.

Pan Roman Chojnacki zwrócił się z prośbą do Pani Sylwii Maroń o przedstawienie materiału wypracowanego podczas dolnośląskich warsztatów dla asystentów edukacji romskiej i nauczycieli wspomagających edukację romską.

Pani Sylwia Maroń poprosiła o zapoznanie się z materiałem przekazanym członkom Zespołu do Spraw Romskich. Poinformowała zebranych, że zgodnie z obowiązującymi zasadami podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, na każde dziecko romskie zgłoszone przez placówkę oświatową do Systemu Informacji Oświatowej przypada zwiększona subwencja oświatowa. Ze środków subwencji szkoły powinny finansować między innymi zajęcia wyrównawcze dla dzieci romskich, zajęcia podtrzymujące tożsamość uczniów romskich, zatrudnienie asystentów romskich i nauczycieli wspomagających. Poważnym problemem jest wydatkowanie zwiększonej subwencji oświatowej niezgodnie z przeznaczeniem, czego dowodem jest między innymi rozliczanie subwencji na terenie województwa dolnośląskiego w roku 2007.

Pan Robert Bladycz zauważył, że asystenci romscy, mimo przysługujących im uprawnień, nie uzyskują informacji na temat wydatkowania przez szkoły zwiększonej subwencji oświatowej. Co więcej, spotykają się z odmową w przypadku, gdy występują o takie informacje do dyrekcji szkół.

Pani Inga Mirga omówiła przypadek szkoły, w której organizowane są zajęcia wyrównawcze dla uczniów. Zgodnie z zaleceniami, zajęcia te powinny odbywać się osobno dla dzieci romskich, mających inne niż pozostali uczniowie problemy edukacyjne. Mimo że szkoła nie stosuje się do tych zaleceń, przeprowadzona przez kuratora oświaty kontrola wykazała, że – zgodnie z prowadzoną dokumentacją – zajęcia prowadzone są osobno dla dzieci romskich i nieromskich.

Pan Robert Bladycz poinformował, że asystenci edukacji romskiej spotykają się z przypadkami lekceważącego traktowania w szkołach, w których są zatrudniani. Asystenci nie są zapraszani na rady pedagogiczne, na których omawiane są sprawy edukacji dzieci romskich, uniemożliwia im się wgląd do dziennika, a także odmawia się wyrażenia zgody na uczestnictwo w zajęciach wyrównawczych dla dzieci romskich.

Pan Janusz Kamiński zauważył, że wśród problemów, z jakimi mają do czynienia Romowie, należy wskazać brak stosowania – jako formy zatrudnienia asystentów edukacji romskiej – umowy o pracę na czas nieokreślony. Zaproponował również, aby zwiększona subwencja oświatowa była wyraźnie oznaczona. Zwrócił także uwagę, że zachodzi podejrzenie, iż zajęcia wyrównawcze dla dzieci romskich organizowane w szkołach lub

światlicach środowiskowych są podwójnie finansowane z subwencji oświatowej oraz ze środków *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*. Jednocześnie zwrócił się z pytaniem, czy w zakresie kompetencji Zespołu do Spraw Romskich mieści się wprowadzanie zmian w *Programie na rzecz społeczności romskiej w Polsce*.

Pan Tomasz Siemoniak zaproponował, aby w kwestii wydatkowania zwiększonej subwencji oświatowej wystosować do samorządów wspólne pismo Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Edukacji Narodowej. Zasugerował, aby w kolejnych posiedzeniach Zespołu udział wzięli przedstawiciele MEN.

Pan Robert Bładycz wystąpił z propozycją, aby sposób wydatkowania przez jednostki samorządu terytorialnego środków pozyskiwanych ze zwiększonej subwencji oświatowej dla szkół, które podejmują działania wspomagające uczniów romskich został poddany kontroli Najwyższej Izby Kontroli.

Pani Izabela Jaśkowiak poruszyła również kwestię zlecenia asystentom edukacji romskiej opieki nad kilkoma szkołami jednocześnie, co uniemożliwia im rzetelne wykonywanie powierzonych prac. Jako przykład podała Kraków, w którym od 2005 r. pracuje 3 asystentów edukacji romskiej, mających pod opieką ponad 170 dzieci.

Pani Elżbieta Mirga zwróciła uwagę, że sposób wydatkowania zwiększonej subwencji oświatowej nie był w ubiegłych latach monitorowany na terenie województwa małopolskiego. W związku z powyższym w bieżącym roku Pełnomocnik Wojewody Małopolskiego do Spraw Mniejszości Narodowych i Etnicznych wystąpił do Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz jednostek samorządu terytorialnego z prośbą o uzyskanie informacji ile środków na zwiększoną subwencję oświatową MEN przyznał w latach 2007-2008. Ze wstępnej analizy tych danych wynika, że środki przekazywane szkołom ze zwiększonej subwencji oświatowej nie zawsze są wydatkowane na zadania, na które zostały przekazane.

Pan Andrzej Grzymała-Kazłowski zauważył, że resort spraw wewnętrznych i administracji od kilku lat występuje do samorządów o udzielenie informacji na temat wykorzystania zwiększonej subwencji oświatowej. Wielokrotnie takich informacji nie uzyskiwano. Jednak z tych informacji, które MSWiA posiada wynika, że część gmin przeznaczyła środki subwencji niezgodnie z jej przeznaczeniem. Ponadto, poinformował, że od dwóch lat wyłączane są z *Programu* wszystkie zadania, które szkoły mają obowiązek finansować ze zwiększonej subwencji oświatowej, a zatem nie powinno dochodzić do wspomnianej przez przedmówców sytuacji podwójnego finansowania zadań.

Pani Małgorzata Różycka zaproponowała, aby kolejne posiedzenie Zespołu do Spraw Romskich poświęcić problemom edukacyjnym Romów, w tym przede wszystkim

zagadnieniu subwencji oświatowej, asystentów edukacji romskiej oraz nauczycieli wspomagających edukację romską. Wystąpiła z wnioskiem, aby zaprosić na posiedzenie przedstawicieli Ministerstwa Edukacji Narodowej, w tym osoby reprezentujące Departament Ekonomiczny. Zasugerowała także, aby osoby zajmujące się problematyką mniejszości narodowych i etnicznych w województwach wystąpiły – wzorem województwa dolnośląskiego i małopolskiego – do jednostek samorządu terytorialnego z prośbą o informację na temat sposobu wydatkowania zwiększonej subwencji oświatowej.

Pan Dobiesław Rzemieniewski, odnosząc się do wypowiedzi Pana Janusza Kamińskiego zauważył, że środki z subwencji nie są, tak jak w przypadku dotacji, znaczone, a zatem subwencja ma w swym założeniu charakter ogólny. Przed wprowadzeniem zwiększonej subwencji oświatowej, zadania edukacyjne dla dzieci i młodzieży romskiej były finansowane z *Programu na rzecz społeczności romskiej*. Procedury przekazywania dotacji powodowały, że środki przekazywane były z dużym opóźnieniem. Zauważył także, że coraz więcej asystentów edukacji romskiej jest zatrudnianych na umowy o pracę, w tym umowy na czas nieokreślony. Nawiązując do wcześniejszych wypowiedzi liderów romskich na temat tzw. „klas romskich”, Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował, że zgodnie z danymi, którymi dysponuje resort spraw wewnętrznych i administracji, obecnie w Polsce funkcjonuje 7 klas romskich, z czego 5 z nich znajduje się na terenie województwa małopolskiego. Poinformował zebranych, że w celu wypracowania rozwiązania problemu „klas romskich”, w listopadzie 2008 r. planowane jest spotkanie przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Edukacji Narodowej, jednostek samorządu terytorialnego oraz dyrektorów szkół, w których funkcjonują „klasy romskie”. Strategia ta obejmie również przypadek szkoły podstawowej w Maszkowicach.

Pani Małgorzata Różycka odnosząc się do wypowiedzi przedmówcy zwróciła uwagę, że mówiąc o ogólnym charakterze subwencji oświatowej, należy mieć na uwadze, iż wysokość zwiększonej subwencji oświatowej przyznawanej na dziecko romskie jest wyraźnie oznaczana, co łatwo udowodnić za pomocą tzw. metryczki oświatowej gminy.

Pani Elżbieta Mirga poinformowała, że spotyka się z przypadkami, kiedy szkoły odmawiają zatrudniania asystentów edukacji romskiej argumentując to brakiem zapisów o możliwości finansowania etatu asystenta ze środków subwencji. W związku z powyższym wystąpiła z prośbą o uwzględnianie w projekcie wspólnego pisma Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Edukacji Narodowej do jednostek samorządu terytorialnego informacji o możliwości finansowania pracy asystentów edukacji romskiej ze środków przekazywanych w ramach zwiększonej części oświatowej subwencji ogólnej.

Ad 4.

Pan Roman Chojnacki zwrócił uwagę, że członkowie Zespołu do Spraw Romskich powinni spróbować określić częstotliwość spotkań Zespołu.

Pan Tomasz Siemoniak poinformował, że zgodnie z regulaminem prac Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Zespól do Spraw Romskich jest stałym zespołem Komisji Wspólnej. W jego skład wchodzi dwadzieścia osób reprezentujących środowiska romskie, wskazanych przez przedstawicieli mniejszości romskiej w Komisji Wspólnej, którymi obecnie są Pan Roman Chojnacki oraz Pan Robert Bładycz. Poinformował także, że istnieje możliwość powoływania ekspertów i zapraszania dodatkowych osób, w zależności od poruszanej problematyki. Dodał, że intensywność spotkań Zespołu zależy od członków Zespołu.

W imieniu społeczności romskiej, Pan Robert Bładycz zwrócił się z prośbą o wystawienie zaświadczeń o uczestnictwie w obradach Zespołu do Spraw Romskich.

Zebrani ustalili, że kolejne posiedzenie Zespołu odbędzie się w dniu 30 czerwca 2008 r. Posiedzenie zamknął Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Pan Tomasz Siemoniak.

Artur Jabłoński

Współprzewodniczący Komisji

Tomasz Siemoniak

Współprzewodniczący Komisji